

Joves gitanes a l'escola

04/2009 - Pedagogia. El treball següent posa de relleu la realitat complexa que esdevé ser dona i gitana en l'àmbit escolar. Confinat a l'àrea de Barcelona, es tracta d'un dels primers estudis etnogràfics que analitza les continuïtats i discontinuïtats que existeixen entre un marc legal i educatiu que se suposa contempla la diversitat cultural i la igualtat d'oportunitats, i la realitat pràctica i particular de professors i alumnes. Aquesta tesi, llegida el gener passat a la Facultat de Ciències de l'Educació de la Universitat Autònoma de Barcelona i dirigida per Josefa Soto Marata i Pedro Jurado de los Santos, s'aproxima a la difícil relació entre pràctica docent i experiència de l'alumnat a partir de la perspectiva i el significat que li atorguen els seus protagonistes. La investigació posa l'accent sobre la importància de formar i de potenciar un professorat que acompanyi i reconegui els seus alumnes en comptes de compensar-los, donat que s'entén que només des del reconeixement és possible que la seva participació augmenti i es produeixi la transformació educativa.

Es tracta d'un treball de camp desenvolupat al llarg de tres cursos acadèmics que documenta i analitza les limitacions i potencialitats de les polítiques educatives i dels seus agents.

La tesi és el primer estudi etnogràfic que posa en relació el marc legal institucional educatiu -els discursos legislat a favor de la igualtat d'oportunitats i l'atenció a la diversitat- amb els discursos i pràctiques del professorat a partir de la perspectiva i el significat que li atorguen els seus protagonistes. La investigació se centra en l'experiència escolar de nenes i adolescents gitanes escolaritzades, i en els docents que les acompanyen. Les experiències singulars d'aquestes alumnes mostren com les conseqüències de l'aplicació de les polítiques educatives només són observables des de les realitats concretes. Realitats particulars i sempre dinàmiques que mostren les seves transformacions a través de la diversitat de situacions a què s'enfronten. El treball de camp desenvolupat al llarg de tres cursos acadèmics documenten i analitzen les limitacions i potencialitats de les polítiques educatives i dels seus agents -alumnat i professorat- en la promoció de participació i continuïtat escolar.

La tesi inclou un estat de la qüestió que ha estat elaborat a partir de les principals investigacions realitzades sobre l'escolarització de l'alumnat gitano. Des d'aquest marc, la tesi es posiciona en contra de la noció de handicap i de dèficit. La investigació s'aproxima a trajectòries singulars de nenes i adolescents gitanes escolaritzades, descrivint allò que fa que siguin com són. El context en el qual es mouen i en el que interaccionen explica les seves majors o menors dificultats en l'àmbit escolar.

La investigació realitza diverses contribucions teòriques i aplicades en el camp de l'Educació i de la Formació del Professorat des d'una perspectiva socioantropològica. Les dades etnogràfiques permeten confirmar, d'una banda, que quan el professorat personalitza l'aprenentatge possibilita la participació i la continuïtat escolar de l'alumnat: pertinença i responsabilitat davant els processos d'ensenyament i aprenentatge. D'altra banda, si bé el professorat, des del lloc que ocupa, té part de responsabilitat en el procés, la participació escolar sobrepasa els límits del centre educatiu. Les dades mostren com a major diversitat de professionals i estils d'acompanyament, major és l'oportunitat per a l'elaboració d'estratègies que facilitin la participació escolar i educativa de l'alumnat.

Finalment, les experiències escolars de les nenes i adolescents observades revelen la seva capacitat per introduir canvis en els processos d'ensenyament i aprenentatge en els quals participen. Les nenes i adolescents investigades mostren que quan són capaces de reconèixer els processos que les condicionen dins i fora de l'escola, decideixen sobre els seus itineraris escolars desenvolupant estratègies singulars de participació escolar. Aquestes estratègies de negociació són les que permeten el canvi i la transformació. La recerca que es presenta és, en aquest sentit, una contribució al coneixement de la diversitat cultural humana des del ser dona i gitana en realitats escolars i educatives participants de temps moderns, convulsos i estimulants.

Eva Bretones Peregrina

Departament de Pedagogia Aplicada

Universitat Autònoma de Barcelona

"ORIGEN, GÉNERO Y GENERACIÓN. Jóvenes gitanas en las aulas: entre personas y culturas. Aproximación etnográfica a discursos y prácticas educativas en el área de influencia de Barcelona". Tesis doctoral presentada per la Dra. EVA BRETONES PEREGRINA, dirigida per la Dra. Josefa Soto Morata i el Dr. Pedro Jurado de los Santos, i llegida el 29 de gener de 2009 a la Facultat de Ciències de l'Educació de la UAB.